

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยในการสร้างทุนทางสังคมทุนทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านร่องกาใต้ ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

ในการศึกษาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกตามกรอบการศึกษา เพื่อตอบโจทย์ของปัญหาการวิจัยว่าชุมชนมีปัจจัยในการสร้างทุนทางสังคม ทุนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาชุมชนและ สิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร? โดยการแสวงหา เหตุ และผล โดยให้คำอธิบายในปรากฏการณ์เกี่ยวกับปัจจัยในการสร้างทุนทางสังคม ทุนทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม ของการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเกิดอะไรขึ้น อย่างไร โดยองค์รวม มองวิถีการดำเนินชีวิต ปรากฏการณ์จริงในภาคสนาม ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยการเก็บข้อมูลจากการอภิปรายกลุ่มย่อย บันทึกสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป การรวมกลุ่ม พฤติกรรม กิจกรรม การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม นำข้อมูลมาแปลความหมายเชิงวิเคราะห์ และ สะท้อนภาพปัจจัยที่สำคัญของชุมชนในการสร้างทุนสังคม ทุนทรัพยากรของชุมชนของการพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

5.1 สรุปผลการศึกษา

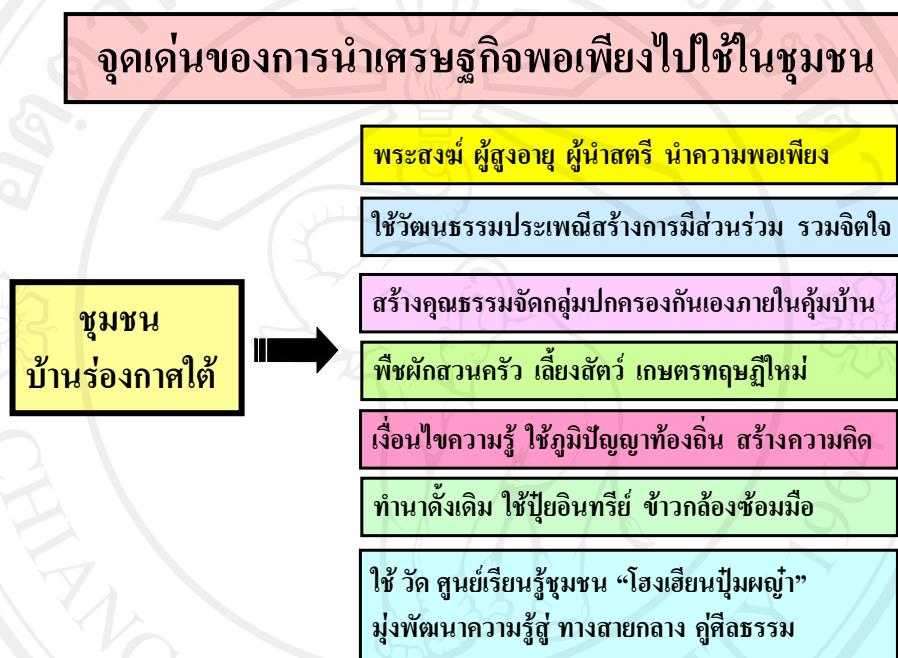
5.1.1 บริบทโดยทั่วไปของชุมชนบ้านร่องกาใต้

การพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านร่องกาใต้ เกิดจากการที่ชุมชนมีการดำเนินชีวิตรวมกันอยู่เป็นกลุ่มมีวัฒนธรรมเดียวกันมีศาสนาเดียวกันมี ภาษาเดียวกันอยู่ร่วมกันมาหลายเป็นสังคม พัฒนาการของสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ปรับเปลี่ยนจากสังคมชนบทไปเป็นสังคมเมือง แต่ชุมชนบ้านร่องกาใต้ มีสภาพแวดล้อมภายใน ชุมชนแบบดั้งเดิม คือสังคมชนบทที่มีทุนทางทรัพยากรคงอยู่ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรน้ำ ทรัพยากร ดิน ทรัพยากรทางชีวภาพ ในชุมชนมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักโดยอาศัยธรรมชาติ เป็น ตัวกำหนดการเพาะปลูกในภาคเกษตร ในชุมชนมีวิถีชีวิตเรียบง่าย เรียบสงบ แต่แฝงไปด้วยกลิ่นไอ ของวิถีชีวิตเกษตรกรรม และวัฒนธรรมพื้นเมืองของชาวเหนือ มีการนำเอาประเพณี วัฒนธรรม เป็นตัวกลาง

เชื่อมสายสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ปลูกฝังการรักถิ่นฐานจากการสร้างบุญกุศลร่วมกัน เกิดจิตสาธารณะในการพัฒนาชุมชนของตนในทรัพย์สินและเพื่อส่วนรวม มีกิจกรรมในการสร้างการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชนอยู่เป็นประจำ ที่มีทั้งกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมด้านการประกอบอาชีพ กิจกรรมกองทุนการออมทรัพย์ กิจกรรมทางการปกครอง กิจกรรมการอาสา กิจกรรมตามประเพณี วันแม่ วันพ่อ ขึ้นปีใหม่ สงกรานต์ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งในการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป็นสิ่งที่จะนำพาสังคมไปสู่ความสุขดังพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2543 ความว่า “เศรษฐกิจพอเพียง...เป็นการทั้งเศรษฐกิจหรือความประพฤติ ที่ทำอะไรเพื่อให้เกิดผลโดยมีเหตุและผล คือ เกิดผลมันมาจากเหตุ ถ้าทำเหตุที่ดี ถ้าคิดให้ดีให้ผลที่ออกมา คือสิ่งที่ติดตามเหตุ การกระทำ ก็จะเป็นการกระทำที่ดี และผลของการกระทำนั้น ก็จะเป็นการกระทำที่ดี ดีแปลว่ามีประสิทธิผล ดีแปลว่ามีประโยชน์ ดีแปลว่าทำให้มีความสุข... ทั้งหมดนี้พูดอย่างนี้ ก็คือเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ภาษาอังกฤษว่า Sufficiency Economy ใครต่อใครก็ต่อว่า...ว่าไม่มี จะว่าเป็นคำใหม่ของเราก็ได้ ก็หมายความว่าประหยัด แต่ไม่ใช่ขี้เหนียว ทำอะไรด้วยความอะลุ่มอล่วยกัน ทำอะไรด้วยเหตุและผล จะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแล้วทุกคนจะมีความสุขแต่พอเพียง...” การที่ชุมชนได้น้อมรับกระแสพระราชดำริ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ต้องการให้ชุมชนได้เรียนรู้ ถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน โดยมีเงื่อนไขความรู้คุณธรรมนั้นภายในชุมชนรู้จักการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและ พัฒนาจิตใจเพื่อทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคี ใช้เหตุผลในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันก่อเกิดทรัพยากร ความรู้ในการผลิตเพื่อยังชีพ เพื่อค้าขาย โดยอาศัยภูมิปัญญาที่มีมาแต่เดิมในการใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผล เหมาะสม ต่อยอด เป็นภูมิคุ้มกัน เป็นทุนทางสังคม อาจกล่าวได้ว่าเป็นพลังทางสังคม และเป็นพลังที่จะขับเคลื่อนให้ชุมชน มีความรู้เท่าทันกับปัญหา มีความสามารถการแก้ปัญหา เป็นการเอาคนมารวมตัวกัน เอาความดีมารวมตัวกัน เอาความรู้มารวมกันเกิดเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระบบเครือข่ายที่กำลังเลือนหายไปจากชุมชนให้กลับมาจากการมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกัน นับว่าเป็นการตอบ โจทย์การแก้ปัญหาด้านความสัมพันธ์ได้เป็นอย่างดี บนพื้นฐานความพอเพียง ที่จะนำมาซึ่งความสุข เมื่อรู้จักประหยัด เหลือเก็บ ลดรายจ่าย สิ่งเสพติด และการพนัน การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและร่วมรับประโยชน์ การรวมกลุ่มก่อให้เกิดการแบ่งปันความรู้ ผลผลิต รายได้ ซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดพลังของกลุ่ม (group empowerment) พร้อมขับเคลื่อนชีวิต วิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคมและสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้เกิดขึ้นกับชุมชน

ทุนทางสังคมที่ได้ แล้วแปลงเป็นพลังทางสังคม จนสามารถพึ่งพาตนเองได้แล้ว ส่งผลดีต่อการเปลี่ยนแปลงทุนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อันเป็นการสร้างพื้นฐานของสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมีมนุษย์เป็นผู้จัดการและได้รับประโยชน์จากทุนทั้งหลายเหล่านั้นตามหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง

โดยเสนอจุดเด่นของการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านร่องกาศใต้ ในการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธพงศ์ สมร 2551

แผนภาพ 5.1 จุดเด่นของการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชุมชนบ้านร่องกาศใต้

การดำเนินตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมีจุดเด่นของการนำไปประยุกต์ใช้กิจกรรมที่ทำให้ชุมชนสร้างทุนสังคม ทุนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. ผู้นำสามารถนำชุมชนให้กลับมาสู่ความพอเพียง เช่นพระสงฆ์ สตรี ผู้สูงอายุ
2. ใช้ประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรมต่างๆ สร้างการมีส่วนร่วมในบุญแห่งการกระทำนั้น
3. สร้างคุณธรรมในการปกครองและมีความยุติธรรมใช้เหตุผลในการตัดสินใจ
4. ดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ เลี้ยงสัตว์ ปลูกผักสวนครัว ลดรายจ่ายด้านอาหาร
5. เงื่อนไขความรู้ใช้ปัญญานำความคิด ทำบัญชีรายรับรายจ่าย
6. ทำนาแบบดั้งเดิม ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มต่างๆ ทำหน้าที่ฟื้นฟูกิจกรรมที่สำคัญเพื่อเชื่อมโยงจิตใจของคนในชุมชนให้กลมเกลียวเหนียวแน่น

7. ใช้วัด สร้างเป็นศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นศูนย์กลางสำคัญ ในการพัฒนากิจกรรมและ
สร้างการเรียนรู้เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาที่ดีให้กับสมาชิกในชุมชน

5.1.2 ปัจจัยในการสร้างทุนทางสังคม ทุนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจ พอเพียง

จากการประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจ
พอเพียง โดยได้รับการรับรองจากกรมพัฒนาชุมชนให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ชุมชนบ้าน
ร่องกาใต้ มีองค์ประกอบต่างๆ ในการส่งเสริมสร้างเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่ง ไปสู่อีก
สภาพหนึ่งที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลางและความไม่ประมาท มีทรัพยากรเพื่อใช้ในการพัฒนา
สังคมเช่น เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างสังคมในรูปแบบประชาสังคม การมีวัฒนธรรมของการ
ช่วยเหลือเกื้อกูลกันของประชากรในชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดำเนินการบนฐานของคุณธรรม
สร้างสายใยความผูกพัน เสริมสร้างความรู้ในวัฒนธรรมที่งดงามของชุมชนผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น
เปลี่ยนแปลงความรู้เกิดเป็นพลังในชุมชน สืบสานต่อยอดแก่คนรุ่นต่อไป เป็นภูมิคุ้มกันให้ชุมชน
เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้จากสิ่งที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตเช่นพื้นที่ทำกิน ที่อยู่อาศัยและสิ่ง
อื่นๆ ที่มนุษย์หาได้จากสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ให้ซึ่งหมายถึง รวมถึง การใช้
ทรัพยากรต่างๆ มีเหตุผล มีความเข้าใจดีพอประมาณ ในการสร้างเครือข่ายการมีวัฒนธรรม ของการ
ช่วยเหลือกัน และใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างมีเหตุผล สำเร็จนั้น สิ่งที่คุณวิจัยอยากได้คำตอบจากการวิจัย
คือ การสร้างทุนทางสังคม ทุนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม คือปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก
ดังต่อไปนี้

ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทางสังคมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

1) สถาบันพระมหากษัตริย์ การนับถือสถาบันเบื้องสูงเป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้เห็นถึง
ความสำคัญในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
พระราชทานให้แก่ราษฎรชาวไทย 2) ภาครัฐ การได้รับการสนับสนุนทางด้านความรู้ หลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐผู้ประสานงาน มอบงบประมาณ 3) ภาคเอกชน การที่ภาคเอกชน
ภายนอกได้ช่วยเหลือด้านแหล่งการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การรับซื้อผลผลิตจากการดำเนินงาน
ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง 4) สภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ระบบทุนนิยม การบริโภคนิยมของ ใน
สังคมปัจจุบันเป็นแรงกระตุ้นให้ชุมชนหันมารู้จักนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงปรับนำมาใช้ใน
ชีวิตประจำวัน นำเข้ามาดำเนินกิจการภายในชุมชน

สรุป ปัจจัยภายนอกของการสร้างทุนทางสังคมของชุมชนบ้านร่องกาใต้ ที่ได้จาก
การศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่นำเข้ามาเป็นแรงกระตุ้นจากภายนอกที่เกิดเป็นสิ่งเร้าเข้ามาในชุมชน เมื่อ

กระแสโลกาภิวัตน์เกิด ชุมชนเผชิญกับมัน บางทีมีโอกาสก็ทำไม่ได้เพราะความรู้ในระดับชุมชนไม่พอ ความจนซ้ำซากก็ยังมีอยู่ ชุมชนที่อยู่ในระดับ (suffer) ทุกข์ระทม ยังมีอีกมาก รากเหง้าของปัญหาในการเผชิญกระแสโลกาภิวัตน์ของชุมชนเป็นเรื่องที่น่ากลัว เหมือนภูเขาน้ำแข็ง มองดูเหมือนมองเห็นปัญหา แต่ยังมีอะไรต่อมีอะไรซ่อนอยู่อีกมาก เช่น เรื่องความเสี่ยงความอ่อนแอ จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้อย่างไร ในเมื่อคนหนุ่มสาวที่จะเป็นพลังของชุมชนไม่อยู่ในชุมชน สิ่งที่รัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐทำ คือ การสร้าง ความปลอดภัย (security) ให้ชุมชน แต่การลง ไปแบบแยกส่วนของหน่วยงานต่างๆ นั้นจะไปทำหน้าที่ ป้องกัน(safeguard) ชุมชนให้ออกจากกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างไร แนวคิดนำเสนอถือเป็นปรัชญาที่สำคัญ ซึ่งองค์กรสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้ชุมชนชยับจากการอดทน (suffer) เป็นการอยู่รอด (survive) ส่งถึงการ ดำรงชีวิต (life) ไปสู่ความ ยั่งยืน (sustain) ได้อย่างแท้จริง นั่นคือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (sufficiency economy) ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ศูนย์สารสนเทศ สำนักประชาสัมพันธ์เขต3จังหวัดเชียงใหม่, 2551) สถาบันพระมหากษัตริย์ ภาครัฐ ภาคเอกชน สภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน ปัจจัยต่างๆ มีสำคัญ ต่อการเลือกที่จะตัดสินใจของประชากรในชุมชนบ้านร่องกาศใต้ ที่จะยอมรับ ในการดำเนินตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนำไปปฏิบัติตาม

ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทางสังคมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

- 1) สถาบันครอบครัว ชุมชนนำหลักไปปฏิบัติ พัฒนาจากครอบครัวเกิดเป็นคุณธรรมในตัว สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว เกิดเป็นความพร้อมเข้มแข็งส่งผลถ่ายทอดไปสู่ส่วนรวมพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาในสังคมปัจจุบัน
- 2) ศาสนา การใช้วัดเป็นแหล่งการส่งเสริมความรู้ สร้างคุณธรรมขัดเกลาจิตใจ ส่งผลต่อสังคมในวงกว้างยึดหลักทางสายกลาง ไม่ประมาท การถือในศีล 5 ตามหลักคำสอน เป็นเป็นภูมิคุ้มกัน เสริมให้เข้าใจและเข้าถึงแก่นแท้ของหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือคุณธรรม
- 3) วัฒนธรรม มีการปกครองกันเองภายในชุมชนดังเช่นการมีการแบ่งการปกครองกันเองแต่ละคุ้มบ้าน การดำเนินตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงก่อให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ในชุมชนคือ วัฒนธรรมความพอเพียง รู้จักพอ ไม่โลภ ซื่อสัตย์ ใช้หลักเหตุผล คุณธรรม มีน้ำใจช่วยเหลือกัน แบ่งปันส่งผลต่อความยั่งยืนในวัฒนธรรมการปกครองกันเองภายในชุมชน
- 4) กระบวนการเรียนรู้ ชุมชนบ้านร่องกาศใต้ เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ สมาชิกของชุมชนร่วมกันเรียนรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียง นำไปใช้ในการแก้ปัญหาของชุมชน สามารถสร้างกิจกรรม และวางแผนการพัฒนาให้ชุมชนเจริญก้าวหน้าอย่างสมดุลมั่นคงได้ในปัจจุบันและในอนาคต

- 5) ผู้นำชุมชน การที่มีผู้ดำเนินเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแบบอย่างในชุมชนบ้านร่องกาศได้ การมีพลังสตรีขับเคลื่อนโดยเป็นแบบอย่างของความรู้จักประหยัด อุดออม การทำบัญชีรายจ่าย ในครัวเรือน กิจกรรมด้านต่างๆ อาหาร การจัดเลี้ยงล้วน เป็นพลังของกลุ่มแม่บ้านสตรี ผู้นำชุมชนในปัจจุบันมีสตรีเข้ามามีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ด้านการศึกษา ด้านการปกครอง ผู้ใหญ่บ้านของชุมชนเป็นสตรี ภาวะผู้นำสตรีจึงเป็นปัจจัยทำให้ชุมชนเข้าถึงหลักของความสมดุล
- 6) ประชาสังคม การที่ชุมชนมีความสามารถในการรวมกลุ่ม จัดการสร้างแผนการตัดสินใจ การดำเนินกิจการต่างๆ ภายในชุมชน โดยมีการรวมตัวกันพึ่งพาตนเองเป็นหลัก พัฒนาชุมชนไปสู่เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เพื่อนำพาชุมชนและสิ่งแวดล้อมสู่ความยั่งยืน

สรุป ปัจจัย ภายในของการสร้างทุนทางสังคม เป็นบทความสำเร็จใน โครงหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวชี้วัดว่าชุมชนมีการพัฒนาชุมชน ไปสู่ความสำเร็จด้วยแรงขับเคลื่อนภายใน ชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การแก้ปัญหาภายในชุมชนได้เอง การมีกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคมที่เข้มแข็ง มีความเคลื่อนไหว ที่แสดงว่าชุมชนไม่หยุดนิ่งในการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมดำเนินการ เป็นความเคลื่อนไหวที่เกิดจากแรงขับจากภายในชุมชนเอง หรือเกิดขึ้นจากแรงขับที่กระทำจากภายนอกชุมชน ทำให้ชุมชนรู้จักจัดการตัวเอง (community management) โดยเลือกที่จะวางแผน การดำเนินกิจการอะไรที่ทำให้เกิด คุณภาพชีวิตที่ดี เกิดการสร้างความสุขในครอบครัว การสร้างสุขในการเรียนรู้ สร้างความสุขแก่สังคม

ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

- 1) เกษตรทฤษฎีใหม่ ได้การนำเอาหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ มาส่งเสริมให้ชุมชนได้นำปรับไปใช้ทำให้เกิดการเกษตรที่ใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผลและใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเรียนรู้และส่งผลต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยรวม 2) ด้านการค้าขายกับเอกชน ชุมชนอื่น จากผลผลิตที่ผลิตได้จากการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ ข้าวกล้องหอมมือหมุน ข้าวอินทรีย์จากการทำนาแบบดั้งเดิม 4) การสื่อสาร แลกเปลี่ยน การพบปะสื่อสารกันระหว่างผู้คนต่างชุมชน แลกเปลี่ยนความรู้ รวมถึงการทำงานร่วมกันกรณีเวทีทางการเกษตรทฤษฎีใหม่ การแลกเปลี่ยน ปัจจัยการผลิต

สรุป ปัจจัยภายนอกที่เป็นเครื่องชี้วัดเศรษฐกิจ เราได้ใช้เครื่องชี้วัดการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยพิจารณาอัตราการเปลี่ยนแปลงในผลผลิตมวลรวมของประเทศ (GDP) ต่อหัว และรายได้ประชาชาติ เป็นเครื่องมือในการประเมินบทบาทของภาคเศรษฐกิจ ในแต่ละประเทศอย่างกว้างขวาง และถือได้ว่าเป็นเครื่องชี้วัดมาตรฐานสากลที่ใช้กันทั่วโลก กระนั้นก็ตาม ได้เริ่มเป็นที่ตระหนักว่า เครื่องมือดังกล่าวยังไม่เพียงพอที่จะวัดการเปลี่ยนแปลงในความอยู่ดีมีสุขของ

ประชาชน การเติบโตทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับสูง ไม่ได้หมายความว่า ประชาชนจะมีความอยู่ดีมีสุขในระดับสูงตามไปด้วย (กองประเมินผลการพัฒนา, 2540) ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านร่องกาศได้ ปัจจัยที่สำคัญตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือการเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่มีพื้นฐานดังต่อไปนี้

- 1) พอเพียงในระดับบุคคล สร้างอาหารให้พอเพียงเลี้ยงตนเองได้บนพื้นฐานของความประหยัด และจัดความชุ่มชื้น
- 2) รู้จักใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์และถนอมไว้ให้เกิดความสมดุลต่อสิ่งแวดล้อม
- 3) เพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ เพื่อเป็นอาหาร เหลือจึงนำไปขายแลกเปลี่ยนภายในชุมชน และสร้างมูลค่าจากการแปรรูป และแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อสร้างแนวทางต่อยอดให้เกิดการใช้ทรัพยากร อย่างมีพอประมาณ เหตุผล เกิดเป็นทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนเอง

ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

- 1) การมีส่วนร่วม ชุมชนบ้านร่องกาศได้มีเกษตรกรที่ดำเนินการตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ประมาณ 45 ครัวเรือน ถือเป็น ร้อยละ 14.2 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2) วิถีชีวิต ชุมชนมีวิถีชีวิตชนบท มีการประกอบการเกษตร การดำเนินชีวิตภายใต้การควบคุมตามธรรมชาติ การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์รักษาธรรมชาติ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรูปแบบดั้งเดิมของชุมชน ทำให้ชุมชนเข้าใจหลักและนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย โดยแต่มีความพอประมาณ ในการทำมาหากิน 3) ภูมิปัญญา ชุมชนบ้านร่องกาศได้มีการดำเนินกิจกรรมทุกวันพระในวัดร่องกาศได้ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้มีการนำเอาองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน มาถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไป ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์การดำเนินแบบดั้งเดิม เพื่อสานต่อ ความรู้ของชนรุ่นหนึ่งที่ผ่านมาผ่านประสบการณ์ชีวิตเกษตรกรที่ผูกพันกับธรรมชาติ ผืนนา มาถ่ายทอด วิธีการ การสร้าง การผลิต มอบให้คนรุ่นต่อไปได้ สืบทอดไม่ให้หายไป สร้างสมดุลให้คนและธรรมชาติไปพร้อมกับวิถีชีวิต ปัจจุบัน 4) ความมั่นคง การที่ชุมชนบ้านร่องกาศได้ มีอธิปไตยของชุมชน ซึ่งถือเป็นสิทธิและอำนาจที่ชุมชนสามารถร่วมกันตัดสินใจเองได้ เป็นต้นทุนภายใน คือต้นทุนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ การเรียนรู้ที่จะ อนุรักษ์ ภูมิปัญญา รักษาสิ่งแวดล้อม มีปัจจัยการผลิตที่พอเพียง ทำให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ 5) ความสงบสุข การที่ชุมชนนำหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การกลับมาสู่วิถีชีวิตแบบเดิม ที่ผสมผสาน ธรรมชาติ และการดำเนินชีวิต ทำให้ชุมชนเกิดความสันติสุข (peaceful) ซึ่งความสงบสุขนี้เกิดจาก การปกครองโดยมีหลักคุณธรรม ความสงบสุข กับ ธรรมชาติ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่คงอยู่อย่างยั่งยืน

สรุป ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตามการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมบ้านร่องกาใต้ ปัจจัยที่เด่นชัดและมีความสำคัญ คือ การเรียนรู้ที่จะใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การนำเกษตรทฤษฎีใหม่ มาผสมผสานรวมกันให้เกิดเป็นองค์ความรู้ต่อยอดการสร้างผลผลิตภายในชุมชน การใช้ภูมิปัญญาการผลิตข้าว เพื่อบริโภคแบบข้าวกล้อง ที่มีเครื่องทุ่นแรงมือหมุน การผลิต ปุ๋ยชีวภาพที่เป็นภูมิปัญญาใหม่ ที่ถือเป็นการเอาความรู้วิชาการ มารวมกับทรัพยากรในท้องถิ่นที่หาได้ นำของเหลือใช้มาสร้างประโยชน์ และลดต้นทุนการผลิต ทำให้มีความมั่นคงทางรายได้เพิ่มขึ้น เครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (2551) การนำหลักทฤษฎีการเติบโตทางเศรษฐกิจสมัย (neo-classic) ปัจจัยหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของประเทศ ประกอบด้วย ทุน แรงงาน และเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และวิธีการผลิตสมัยใหม่ช่วยให้มีการใช้ทุน และแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (human capital) ซึ่งสามารถพัฒนายกระดับได้ โดยการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะฝีมือ ด้านการศึกษา เป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญมากในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น การพัฒนาโดยอาศัยหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติ การเกษตรทฤษฎีใหม่ การพัฒนาดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ถ้าหากอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนนั้นเป็นบวกจากการสร้างการเรียนรู้ เป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและสร้างพื้นฐานจิตสำนึกในการกระทำต่อสิ่งแวดล้อม การเว้นระยะปลูกพืช การปลูกพืชหมุนเวียนเป็นการลดปริมาณศัตรูพืช การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกันเป็นการสร้างความสามัคคีของชุมชน ให้เป็นพลังกลุ่ม (group empowerment) เพื่อดำเนินการถ่ายทอดเป็นภูมิปัญญาไปยังบุคคลรุ่นต่อไป ผลจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่าชุมชนบ้านร่องกาใต้ มีศักยภาพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีการนำเอาเกษตรทฤษฎีใหม่เข้ามาปฏิบัติได้จริงในพื้นที่ และมีผลผลิตกักตุนออกมาสู่ชุมชน โดยมีผลลัพธ์เป็นการเปลี่ยนแปลงทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเป็นวงจรสะท้อนกลับไปสู่กระบวนการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ไปให้เป็นชุมชนที่มีความสุข สงบบนพื้นฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างมั่นคง

ข้อค้นพบการวิจัย

ผลจากการวิจัยนี้ เป็นการถอดบทเรียนจากกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม (PRA) ซึ่งผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วม 2 ส่วนคือ ร่วมค้นหาปัจจัยในการสร้างทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม บทเรียนที่เรียนรู้จากชุมชน ผลจากการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม

1. ปัจจัยในการสร้างทุน ทางสังคม ทุนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

1.1 ปัจจัยที่ผู้วิจัยได้ค้นพบเพิ่มเติมจากการกำหนดกรอบแนวคิดการศึกษา เป็นปัจจัยภายนอก ที่ค้นพบได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการค้า การทำการเกษตรทฤษฎีใหม่และการสื่อสารแลกเปลี่ยน ปัจจัยภายในที่ค้นพบได้แก่ ครอบครัว ศาสนา กระบวนการเรียนรู้ ประชาสังคม และความมั่นคง ปัจจัยที่ค้นพบเกิดจากการอภิปรายกลุ่ม การสัมภาษณ์ ข้อมูลที่มาจากชุมชนโดยการวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ทำให้ทราบถึงหลักที่แท้จริงของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือการจัดการมนุษย์ให้ใช้ชีวิตแบบพึ่งพิงกันระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม โดยให้หันกลับมาดำเนินชีวิตที่สืบต่อมาจากบรรพบุรุษ เป็นฐานคิดและหลักเกณฑ์การกำหนดคุณค่าและจริยธรรมที่มีการสั่งสมสืบต่อกันมาสร้าง โยชน์ และสร้างสมดุลในการอยู่ร่วมกันของคนและธรรมชาติ

1.2 ปัจจัยที่เด่นชัดที่ชุมชนไม่ได้ให้ความหมายอย่างแท้จริง จากการประมวลผลวิเคราะห์เนื้อหาและทำบทสรุป การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยภายในและ ปัจจัยภายนอกที่มีการจัดการที่ตัวมนุษย์การปฏิบัติหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การวางแผนการดำเนินงานการถ่ายทอดความรู้ เป็นการจัดการที่ตัวมนุษย์ การจัดการสิ่งแวดล้อมทำการ เกษตรทฤษฎีใหม่ ลดมลภาวะจากสารเคมี รู้จักการใช้ปุ๋ยหมักใช้ทรัพยากรอย่างถนอมและรักษาไว้จากการปลูกป่าทดแทน

2. บทเรียนที่ได้เรียนรู้จากชุมชน

2.1 วิธีคิดของคนในชุมชน วิธีคิดในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งแตกต่างไปจากมาตรการที่กำหนดโดยภาครัฐ กล่าวคือ ในขณะที่ภาครัฐกำหนดให้การพัฒนาชุมชนให้มีองค์ประกอบครบถ้วนตามหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงที่รัฐได้กำหนดให้ มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ภายใต้ง่อน ไข ความรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง ใญ่ ไข คุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน ชุมชนมีวิธีคิดที่จะกำหนดหลักในการปฏิบัติของชุมชนเอง โดยอาศัยการประชุมเพื่อหารือ กำหนดมาตรการ ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงให้ เป็นรูปธรรม ออกมาสิ่งที่น่าเป็นหลักจากการร่วมตกลงกันมาเป็นข้อกำหนดในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มี 6 มาตรการ

- 1) สร้างเสริมทรัพยากรป่าไม้ โดยการปลูกป่าทดแทน
- 2) รักษาคุณภาพแหล่งน้ำ ไม่ทิ้งขยะลงแหล่งน้ำ
- 3) ใช้วิถีทางธรรมชาติในการเพาะปลูก พืชผักปลอดสารพิษ
- 4) อนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชน ใ้คงไว้
- 5) ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี วัฒนธรรม

6) สร้างสรรค์เพื่อส่วนรวม การรวมกลุ่มการออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ ให้มีกิจกรรมร่วมกัน

เมื่อได้กำหนดมาตรการแล้วส่งเสริมให้นำไปปฏิบัติซึ่งเป็นการมองเชิงบวก และมองอย่างองค์รวม มากกว่าการมองปัญหาในการพัฒนาแบบแยกส่วน คือ มองช่องว่างเดียวไม่ได้ แต่จะต้องมองบริบททั้งชุมชนเป็นอย่างไร แล้ว แสวงหาวิธีการ โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วม แล้วสร้างกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์

2.2 การแก้ปัญหาของชุมชน การแก้ปัญหาของชุมชนจากปัจจัยภายในก่อน โดยอาศัยทรัพยากรในชุมชน ผู้นำชุมชน พลังของสตรีที่มีบทบาทในการพัฒนาความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมชุมชน สะอาด และสวยงาม และใช้แรงกระตุ้นจากภายนอกเพื่อให้ชุมชนตระหนักที่จะรักษา อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน ที่มีประสบการณ์ในเรื่องเดียวกัน เพื่อเป็นแรงกระตุ้นส่วนหนึ่งให้ชุมชนได้ตระหนักรู้ และวางแผนสิ่งที่ชุมชนมี

2.3 แนวคิดการพัฒนาของชุมชน แนวคิดการพัฒนาที่มองชุมชนไม่มีศักยภาพในการกำหนดทิศทางการพัฒนาด้วยตนเอง ต้องรอการพัฒนาจากภาครัฐ อาจเป็นกรอบมุมมองที่ค่อนข้างแคบ และไม่เป็นธรรมต่อชุมชนการวิจัยนี้พิสูจน์ให้เห็นบางสิ่งที่ชุมชนมีความยุติธรรมในการแบ่งภาระหน้าที่ในงานพัฒนาด้านต่างๆ การปกครองรูปแบบดูแลช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความรู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา มีวิถีคิดที่ใช้วัดเป็นจุดศูนย์รวมสร้างพลังด้านต่างๆ ในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาตนเองตามหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงเองได้

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 บริบทชุมชนในการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

การศึกษาปัจจัยในการสร้างทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เปรียบเทียบบทสรุปด้านต่างๆ ที่เกิดจากกระบวนการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ผลจากการวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วมจากการวิจัยครั้งนี้ สิ่งที่ชี้วัดจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในวิถีประจำวัน ของชุมชนบ้านร่องกาใต้ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเปรียบเทียบกับชุมชนต่างๆ

ตาราง 5.1 การพัฒนาของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

<p>*กลุ่มอาชีพบ้านวังหวาน-โคกเจริญ หมู่ที่ 8, 15 ต.จันตุม อ.พลับพลาชัย จ.บุรีรัมย์ กิจกรรมที่ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง</p>	<p>การดำเนินตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านร่องกาต้ หมู่ที่ 5 หมู่ 11 กิจกรรมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชีวิตให้เห็นปรากฏการณ์ต่างๆ ได้ดังนี้</p>
<p>1) การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง เช่นการปลูกข้าวไว้เพื่อกินเหลือจึงขาย ชาวบ้านส่วนมากจึงมีฐานะสำหรับเก็บข้าว</p> <p>2) กลุ่มแม่บ้านมีกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้เสริม เช่น การทำขนมพุดระดม ขนมพื้นบ้าน</p> <p>3) มีการจัดทำปุ๋ยอินทรีย์ทดแทนปุ๋ยเคมีเพื่อไว้ใช้เอง มีกลุ่มที่ปลูกข้าวอินทรีย์</p> <p>4) ผู้นำมีโอกาสไปศึกษาดูงานในชุมชนที่ค่อนข้างหลากหลาย ไปอบรมศึกษาดูงานของหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้เกิดประสบการณ์และการเรียนรู้</p> <p>5) นำและสมาชิกยึดมั่นในประเพณี ศิลธรรม วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์กันในชุมชน และการช่วยเหลือเกื้อกูล</p> <p>*กลุ่มแปรรูปสัตว์ประดกวน อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์ กิจกรรมที่ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง</p> <p>1) กิจกรรมของกลุ่มปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ไม่มุ่งกำไรสูงสุด แต่ทำเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของคนทั้งชุมชนไปพร้อมๆ กัน</p>	<p>1) การปลูกพืชเสริมรายได้หลังจากการทำนา เช่นการปลูกพืชผักสวนครัว</p> <p>2) มีกลุ่มผู้นำทำหน้าที่ฟื้นฟูกิจกรรมที่สำคัญเพื่อเชื่อมโยงจิตใจของคนในชุมชนให้กลมเหนียวแน่น</p> <p>3) ชุมชนมีทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่คงอยู่เป็นทุนที่สำคัญ ในการผลิต</p> <p>4) ส่งเสริมการปลูกข้าวปลอดสารพิษ ปุ๋ยอินทรีย์และการใช้ปุ๋ยชีวภาพ</p> <p>5) มีการสร้างศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นศูนย์กลางสำคัญ ในการพัฒนากิจกรรมและสร้างการเรียนรู้เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาที่ดีให้กับสมาชิกในชุมชน</p> <p>6) ผู้นำครอบครัว สามารถนำกลุ่มเยาวชนกลับเข้ามาอยู่ร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ</p> <p>7) กลุ่มผู้สูงอายุถ่ายทอดภูมิปัญญาของคนรุ่นเก่าให้คนรุ่นใหม่โดยเฉพาะเยาวชน</p> <p>8) มีการปกครองตนเองโดยอาศัยหลักคุณธรรม มีเหตุผลและยุติธรรม</p> <p>9) การพัฒนาชุมชนบนฐานพุทธธรรม นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกระบวนการพัฒนาการสร้างคน สร้างงาน สร้างคุณธรรม สร้างศีลธรรม อาศัย บาป บุญ ความยุติธรรม เป็นหลักสำคัญในการพัฒนาชุมชน</p>

ตาราง 5.1 (ต่อ)

<p>*กลุ่มอาชีพบ้านวังหวาน-โลกเจริญ หมู่ที่ 8, 15 ต.จันตุม อ.พลับพลาชัย จ.บุรีรัมย์ กิจกรรมที่ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง</p>	<p>การดำเนินตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านร่องกาใต้ หมู่ที่ 5 หมู่ 11 กิจกรรมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชี้วัดให้เห็นปรากฏการณ์ต่างๆ ได้ดังนี้</p>
<p>2) กลุ่มมีการไปศึกษาดูงานและกลับมาทำเป็นตัวอย่างก่อนขยายผลในชุมชน ด้วยการนำสิ่งที่ได้ศึกษามาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และชุมชน</p> <p>3) ออมทรัพย์เพื่อการผลิตเกิดจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อแก้ปัญหาหนี้สินและยังมีเงินทุนสำรองไว้เพื่อยามจำเป็นและฉุกเฉิน</p> <p>4) การผลิตสับปะรดกวน เกิดจากการเหลือของสับปะรดที่ปลูกขาย หรือขายไม่ได้ราคา ด้วยการนำเครื่องจักรที่เหมาะสมมาใช้เพื่อเป็นการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ สร้างกระบวนการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการตลาด</p> <p>5) มีการจัดตั้งร้านค้าชุมชน ปืมน้ำมัน ซึ่งเกิดจากการจัดทำแผนชุมชน และใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนของตนเอง และกำหนดอนาคต และสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน</p> <p>6) มีสภาผู้นำเป็นกลไกสำคัญในการกลั่นกรองและตัดสินใจเรื่องสำคัญของชุมชนซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่หลากหลายที่อยู่ในชุมชน</p> <p>* (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548)</p>	

ตาราง 5.1 (ต่อ)

<p>*กลุ่มอาชีพบ้านวังหวาน-โลกเจริญ หมู่ที่ 8, 15 ต.จันตุม อ.พลับพลาย จ.บุรีรัมย์ กิจกรรมที่ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง</p>	<p>การดำเนินตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านร่องกาใต้ หมู่ที่ 5 หมู่ 11 กิจกรรมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชี้วัดให้เห็นปรากฏการณ์ต่างๆ ได้ดังนี้</p>
<p>บ้านมาบเหียง หมู่ที่ 10 ตำบลหนองอำเภอสรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี บทบาทของชุมชนในการจัดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ปัจจัยหลักสำคัญ (ราฟา ชนะพลชัย และคณะ, 2549).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) แรงจูงใจที่อยากจะทำให้คนในชุมชน ได้มีโอกาสอยู่ด้วยกันพร้อมหน้า ได้พบปะกันในเทศกาลสำคัญๆ เช่นปีใหม่ สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา 2) มีอุดมการณ์ร่วมกันของชุมชน ใช้วิถีชีวิตแบบเดิมๆ รักความสงบ 3) ใช้หลักประชาธิปไตย ประชาคมคนในหมู่บ้าน เข้ามามีส่วนร่วม 4) ความเสียสละ ความสามัคคีของผู้นำ 5) ใช้เวทีต่างๆ ของหมู่บ้านในการพูดคุย 6) ใช้กิจกรรมในชุมชนเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ 	

จากตาราง 5.1 ผลจากการเปรียบเทียบการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจากหลายพื้นที่ สิ่งที่สำคัญและมองให้เป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของการพัฒนา คือ การใช้ปัญญาอินทรีย์ และการเกษตรทฤษฎีใหม่ สิ่งที่เด่นชัดที่สุดได้แก่ การมีส่วนร่วมในชุมชนต่างๆ การที่มนุษย์อยู่ในชุมชนนั้นเกิดความสนใจและถูกกระตุ้นจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน กระบวนการมีส่วนร่วมจึงเกิดขึ้น เช่น สันุชัย สุนติพันธ์วิหาร (2549) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาช่วยในการปรับปรุงและเข้าร่วมการพัฒนาปกป้องสิ่งแวดล้อมอย่างกระตือรือร้น เมื่อเกิดการสร้างกระบวนการกลุ่ม การมีส่วนร่วม การสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ก็จะมี

เป็นแนวทางที่นำไปสู่นำไปสู่ชีวิตที่สมดุลเช่นเดียวกันนั้นในชุมชนบ้านร่องกาศได้มีการดำเนินการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อนำไปสู่เป้าหมายเดียวกันกับหลักการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1977) ซึ่งมีรูปแบบเป็นการร่วมดำเนินการเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมตัดสินใจ ในการบริหารกองทุนต่างๆ ร่วมประเมินผลจากการดำเนินงานผลความสำเร็จ ร่วมประโยชน์จากการได้รับผลผลิตส่งผลลัพธ์เป็นทุนต่างๆ เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งและตนเองในการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจ และสังคม

5.2.2 ปัจจัยในการสร้างทุนทางสังคม

นิยามทุนทางสังคมการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง สิ่งที่เป็นทรัพยากรเพื่อใช้ในการพัฒนาสังคมเช่น เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างสังคมในรูปแบบประชาสังคม การมี วัฒนธรรม ของการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของประชากรในชุมชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดำเนินการบนฐานของคุณธรรม สร้างสายใยความผูกพัน เสริมสร้างความรู้ในวัฒนธรรมที่ดั่งงามของชุมชน ผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น เปลี่ยนแปลงความรู้เกิดเป็นพลังในชุมชน สืบสานต่อยอดแก่คนรุ่นต่อไป เป็นภูมิคุ้มกันให้ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองเช่นเดียวกันนั้น Glaeser et.al (2002) กล่าวว่า ทุนสังคมคือลักษณะเฉพาะทางสังคมของปัจเจกบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วยทักษะในการติดต่อสื่อสาร และเครือข่ายความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ อันจะทำให้บุคคลสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในสังคมนอกจากนี้ Bourdieu (1986) กล่าวว่า ทุนสังคมเป็นลักษณะของปัจเจกบุคคลในบริบททางสังคมบุคคลสามารถสร้างทุนสังคมผ่านทางพฤติกรรมและสามารถใช้ทุนสังคมเพื่อสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ จากปฏิสัมพันธ์ในระดับจุลภาคจากนิยามดังกล่าว Granovetter (1985) ได้ขยายความเข้าใจในแนวคิดทุนสังคมให้กว้างขึ้นว่า ทุนสังคมเป็นสิ่งที่ฝังรากลึกอยู่ในเครือข่ายของสังคม ผู้วิจัยจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของทุนสังคมในการอธิบายถึงผลลัพธ์จากกระบวนการดำเนินการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากผลการวิจัยสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบผลการศึกษาด้านอื่นๆ ที่สัมพันธ์ในการวิจัยนี้ จากการประมวลผลและวิเคราะห์เนื้อหาหลักและทฤษฎี แนวความคิดต่างๆ มีความสัมพันธ์ต่อกันกับกระบวนการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมี สักยภาพที่ทำการเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนบ้านร่องกาศได้ โดยมีองค์ประกอบเป็นปัจจัยจากภายนอก และปัจจัยภายในการสร้างทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมอยู่ที่การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักในการจัดการมนุษย์ ให้มีความพอเพียงในการใช้ทรัพยากร เป็นการขับเคลื่อนชุมชนให้เกิดการสร้างทุน ด้านต่างๆ แสดงให้เห็นเปรียบเทียบกับ หลักแนวคิดการสร้างทุนทางสังคมของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547) ตามตาราง 5.2

ตาราง 5.2 ปัจจัยในการสร้างทุนทางสังคมจากการพัฒนาตามเศรษฐกิจพอเพียง

ก. การศึกษาทุนทางสังคมองค์ประกอบหลักทุกด้านมีบทบาทและยึดโยงให้เกิดทุนทางสังคมดังนี้	ปัจจัยในการสร้างทุนทางสังคมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านร่องกาศได้
ปัจจัยในการสร้างทุนทางสังคม	ปัจจัยในการสร้างทุนทางสังคม
<p>1) คน มีบทบาทหลักในการพัฒนาประเทศ ที่ต้องได้รับการพัฒนาในทุกมิติทั้งด้านสุขภาพ ที่มุ่งให้คนมีร่างกายแข็งแรงสามารถดูแลตนเองได้ ด้านจิตใจ ให้เป็นคนที่มีจิตใจดี มีน้ำใจ เอื้ออาทร เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม และรักษาคุณค่าด้านสติปัญญา ให้มีศักยภาพและมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างต่อเนื่อง</p> <p>2) สถาบัน มีบทบาทในการสนับสนุนและผลักดันให้เกิดพลังร่วมของคนในชุมชน สังคม และการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยสถาบันครอบครัว เป็นสถาบันพื้นฐานในสังคมที่หล่อหลอมคนให้รู้จักผิดชอบชั่วดี รู้จักทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม สถาบันศาสนา เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคม กลุ่มญาติมิตรใจให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณความดี</p>	<p>ปัจจัยภายนอกของการสร้างทุนทางสังคม</p> <p>1) สถาบันพระมหากษัตริย์ การนับถือสถาบันเบื้องสูงเป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้เห็นถึงความสำคัญในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานให้แก่ราษฎรชาวไทย</p> <p>2) ภาครัฐ การได้รับการสนับสนุนทางด้านความรู้ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐผู้ประสานงาน มอบงบประมาณ</p> <p>3) ภาคเอกชน การที่ภาคเอกชนภายนอกได้ช่วยเหลือด้านแหล่งการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การรับซื้อผลผลิตจากการดำเนินงานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>4) สภาพเศรษฐกิจ สภาพเศรษฐกิจ ในปัจจุบันระบบทุนนิยม การบริโภคนิยมของ ในสังคมปัจจุบันเป็นแรงกระตุ้นให้ชุมชนหันมารู้จักนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงปรับนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน นำเข้ามาดำเนินกิจการภายในชุมชน</p>

ตาราง 5.2 (ต่อ)

ก. การศึกษาทุนทางสังคมองค์ประกอบหลักทุกด้านมีบทบาทและยึดโยงให้เกิดทุนทางสังคมดังนี้	ปัจจัยในการสร้างทุนทางสังคมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านร่องกาใต้
ปัจจัยในการสร้างทุนทางสังคม	ปัจจัยในการสร้างทุนทางสังคม
<p>3) สถาบันการเมืองการปกครอง ทำหน้าที่กำกับดูแลให้สังคมอยู่ในระเบียบแบบแผนและให้คนในสังคมปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดร่วมกัน สถาบันการศึกษา เป็นแหล่งสร้างความรู้ทางวิชาการควบคู่กับการพัฒนาให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมแก่คนในสังคม ภาคธุรกิจเอกชน ใช้หลักบรรษัทภิบาลในการดำเนินธุรกิจที่มีกิจกรรมสร้างสรรค์สังคมซึ่งเป็นทุนทางสังคมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมหาศาล และถือเป็นสถาบันที่สามารถชี้นำและมีอิทธิพลสูงต่อพฤติกรรม ค่านิยมของคนในสังคมในวงกว้าง</p> <p>4) วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมา ยาวนานและเป็นที่ยอมรับในสังคมนั้นๆ ซึ่งมีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ โดยอยู่ในรูปของความเชื่อ ความศรัทธา จารีตประเพณีที่</p>	<p>ปัจจัยภายในของการสร้างทุนทางสังคม</p> <p>1) สถาบันครอบครัว ชุมชนนำหลักไปปฏิบัติพัฒนาจากครอบครัวเกิดเป็นคุณธรรมในตัว สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว เกิดเป็นความพร้อมเข้มแข็งส่งผลถ่ายทอดไปสู่ส่วนรวมพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาในสังคมปัจจุบัน</p> <p>2) ศาสนา การใช้วัดเป็นแหล่งส่งเสริมความรู้ สร้างคุณธรรม ชัดเจนจิตใจ ส่งผลต่อสังคมในวงกว้างมาก ทางสายกลาง ไม่ประมาท การถือในศีล 5 ตามหลักคำสอน เป็นเป็นภูมิคุ้มกัน เสริมให้เข้าใจและเข้าถึงแก่นแท้ของหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือคุณธรรม</p> <p>3) วัฒนธรรม มีการปกครองกันเองภายในชุมชน ดังเช่นการมีการแบ่งการปกครองกันเองแต่ละคุ้มบ้าน การดำเนินตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงก่อให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ในชุมชนคือวัฒนธรรมความพอเพียง รู้จักพอ ไม่โลภ ซื่อสัตย์ ใช้หลักเหตุผล คุณธรรม มีน้ำใจช่วยเหลือกัน แบ่งปัน ส่งผลต่อความยั่งยืนในวัฒนธรรมการปกครองกันเองภายในชุมชน</p>

ตาราง 5.2 (ต่อ)

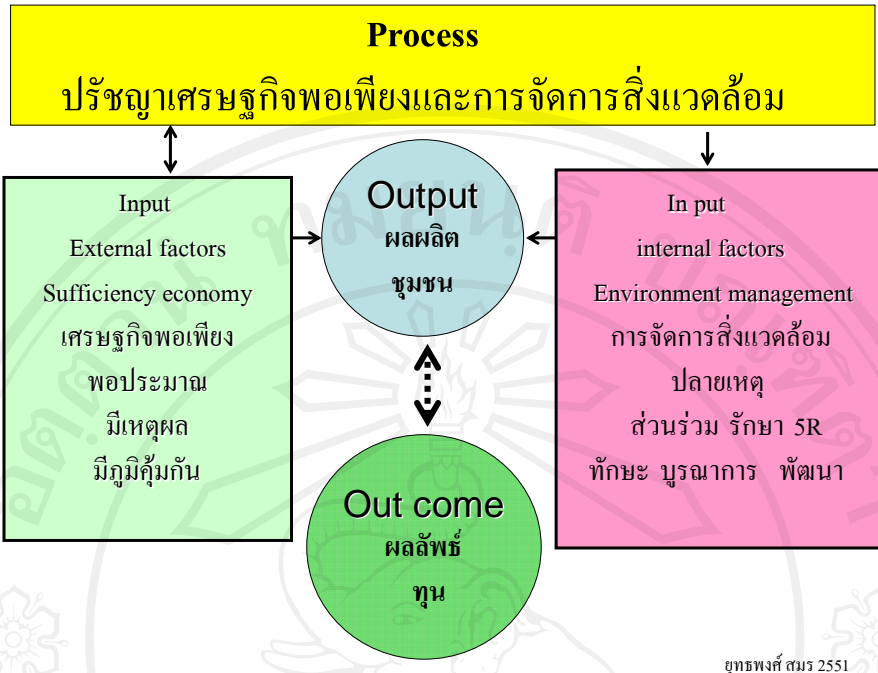
<p>ก. การศึกษาทุนทางสังคมองค์ประกอบหลักทุกด้านมีบทบาทและยึดโยงให้เกิดทุนทางสังคมดังนี้</p>	<p>ปัจจัยในการสร้างทุนทางสังคมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านร่องกาศไต้</p>
	<p>4) กระบวนการเรียนรู้ ชุมชนบ้านร่องกาศไต้ เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ สมาชิกของชุมชนร่วมกันเรียนรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียง นำไปใช้ในการแก้ปัญหาของชุมชน สามารถสร้างกิจกรรมและวางแผนการพัฒนาให้ชุมชนเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนถาวรได้ในปัจจุบันและในอนาคต</p> <p>5) ผู้นำชุมชน การที่มีผู้ดำเนินเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแบบอย่างในชุมชนบ้านร่องกาศไต้ มีพลังสตรีขับเคลื่อนโดยเป็นแบบอย่างของความรู้จักประหยัด อุดม การทำบัญชีรายจ่าย ในครัวเรือน กิจกรรมด้านต่างๆ อาหาร การจัดเลี้ยง ล้วน เป็นพลังของกลุ่มแม่บ้านสตรี ผู้นำชุมชนในปัจจุบันมีสตรีเข้ามาบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ด้านการศึกษา ด้านการปกครอง ผู้ใหญ่บ้านของชุมชนเป็นสตรี ภาวะผู้นำสตรีจึงเป็นปัจจัยทำให้ชุมชนเข้าถึงหลักของความสมดุล</p> <p>6) ประชาสังคม การที่ชุมชนมีความสามารถในการรวมกลุ่ม จัดการ สร้างแผน ตัดสินใจ การดำเนินกิจการต่างๆ ภายในชุมชนโดยมีการรวมตัวกันพึ่งพาตนเองเป็นหลัก พัฒนาชุมชนไปสู่เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เพื่อพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน</p>

ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการสร้างทุนทางสังคมมีสมมติฐานที่เชื่อว่า ทุนทางสังคมในบางองค์ประกอบสามารถแฝงเป็นศักยภาพส่วนบุคคลได้ และมีผลทำให้ทุนทางสังคมโดยรวมของกลุ่มเพิ่มขึ้นหรือลดลงตามการคงอยู่หรือโยกย้ายของสมาชิกนั้น สอดคล้องกับการมีผู้นำในชุมชนบ้านร่องกาศได้ สามารถสร้างทุนทางสังคม เหตุผลหลักที่สนับสนุนลักษณะดังกล่าวก็คือ การปรากฏทุนทางสังคมทั้งความไว้วางใจ บรรทัดฐาน และเครือข่ายความสัมพันธ์ ไม่สามารถปรากฏอย่างลอยๆ ที่ปราศจากบุคคลได้ ดังเช่น (Portes and Landolt, 1996) ได้กล่าวไว้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทุนทางสังคมที่สอดคล้องกับปัจจัยต่างๆ ในการสร้างทุนทางสังคมของชุมชนบ้านร่องกาศได้ ทุนทางสังคมที่เกิดขึ้นปัจจัยภายในครอบครัว ผู้นำ วัฒนธรรม การเรียนรู้ศาสนา และประชาสังคม ผลการวิจัยพบว่าทุนทางสังคมจำเป็นที่จะต้องอาศัยบุคคลเป็นตัวกลางในการแสดงออก เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ฉัตรนรี ศรีทอง (2550) พบว่า คนในหมู่บ้านหนองบัว หมู่ที่ 4 จำนวนร้อยละ 62.9 ของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดระบุว่าคนในบ้านให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกเรื่อง เช่นเดียวกันนั้น การศึกษาด้านทุนทางสังคมซึ่งเป็นเรื่องของคน พบว่า ล้วนแต่มีความผูกพันกันในระบบเครือข่ายที่มีความใกล้ชิดกันเป็นอย่างยิ่ง จึงมีการช่วยเหลือกันในทุก ๆ เรื่อง เช่นสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มในหมู่บ้าน ชอบเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเองและอาชีพ งานวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึง คน เป็นสิ่งก่อให้เกิดพลังชุมชนและการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนได้ โดยตรงเพื่อนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย และเกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาในมิติของสังคมนั้น มีทุนทางสังคมซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกในสังคมเพื่อร่วมกันคิด ร่วมกันทำกิจกรรมบนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความผูกพัน เอื้ออาทรต่อกัน และมีวัฒนธรรมอันดีงาม ซึ่งองค์ประกอบต่างๆ ของทุนทางสังคมสอดคล้องกับงานวิจัยชิ้นนี้

5.2.3 ปรากฏการณ์สร้างทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

จากแนวคิดการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ที่แก้ปัญหาที่ “ต้นเหตุ” จัดการมนุษย์กับการแก้ปัญหาที่ “ปลายเหตุ” จัดการสิ่งแวดล้อม (มนัส สุวรรณ, 2549) นอกจากนั้น การแก้ปัญหาที่เหมาะสมจำเป็นต้องกระทำภายใต้กรอบการวิเคราะห์ในเชิงระบบ แต่ต้องได้รับความร่วมมือจากสังคมนอบด้าน และต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหา แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ซึ่งมีเป้าหมายการพัฒนาเพื่อสร้างสังคมที่พึงประสงค์ เป็น “สังคม คุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญา สังคมสมานฉันท์เอื้ออาทร” โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาโดยหลักสำคัญอยู่ที่การสร้างฐานรากของชุมชนให้เข้มแข็งอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) จากนิยาม ทุน

ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตเช่นพื้นที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย และสิ่งอื่นๆ ที่มนุษย์หาได้จากสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ประชากรมีการผลิตที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างเข้าใจ การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกันนั้น เป็นการ รู้จักใช้ รู้จักถนอม รู้จักสร้างเสริม และมีวิธีการจัดการ อย่างฉลาดรอบคอบ เลือกใช้ทรัพยากร ดิน น้ำ อากาศ ชีวภาพ ที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี (สุทิน ลีปิยะชาติ, 2550) ภาพปัญหาสังคมและเศรษฐกิจ ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาประเทศไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในระยะเวลาที่ผ่านมาดังกล่าว ส่งผลให้การพัฒนาประเทศไทยตามแผนพัฒนาฯ ได้มุ่งเน้นการพัฒนาสภาพสังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน (green society) ซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลของการพัฒนาให้เกิดขึ้นในทุกมิติทั้งมิติทางเศรษฐกิจ สังคมทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การนำกระบวนการ (process) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามามีส่วนในการพัฒนาชุมชนนำเข้ามา (input) จากภายนอก (external factors) เช่น ภาครัฐ พระราชดำริ เกษตรทฤษฎีใหม่ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นโยบาย งบประมาณ เจ้าหน้าที่รัฐ ส่งเสริมความรู้ เทคโนโลยี แลกเปลี่ยนความรู้ ภาคเอกชน การแลกเปลี่ยนความรู้ การค้าและเศรษฐกิจ ปัจจัยภายใน (internal factors) ผู้นำชุมชน วิถีชีวิต ภูมิปัญญาความมั่นคง การมีส่วนร่วม ศาสนา และวัฒนธรรม จากผลการวิจัยปัจจัยด้านต่างๆ มีส่วนสนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียง (sufficiency economy) ให้เกิดผลผลิต (out put) ความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านร่องกาศได้ โดยมีผลลัพท์ (out come) ทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ชุมชนได้ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาร่วมหลักการจัดการในรูปแบบของชุมชนเอง (community management) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่จัดการสิ่งแวดล้อมที่ต้นเหตุและปลายเหตุโดยการจัดการกับสิ่งแวดล้อม (environment management) คือการจัดการที่ปลายเหตุ รักษาสิ่งแวดล้อม ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยอาศัยหลักบูรณาการ มีเหตุผล การนำทางสายกลางมาปฏิบัติ จัดการที่สิ่งแวดล้อม ความพอประมาณในการใช้ ทรัพยากร โดยไม่มากเกินไปพอใช้ มีเหตุผล ในการเลือกใช้ทรัพยากรสร้างภูมิคุ้มกันจากการลดการใช้ การซ่อมแซม นำกลับมาทำใหม่ ทำให้ชุมชนมีภูมิคุ้มกันทรัพยากรที่คงอยู่จากความรู้ มีทักษะจิตสำนึก เป็นทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้ต่อไปดังเช่นแผนภาพ 5.2

แผนภาพ 5.2 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดการสิ่งแวดล้อม

ตาราง 5.3 สรุปปัจจัยต่างๆ ในการสร้างทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของ การพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านร่องกาใต้

ปัจจัยภายนอกในการสร้างทุนทางสังคมทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
<ol style="list-style-type: none"> 1. ภาครัฐ นโยบายของรัฐปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ สร้างโอกาสให้กับชุมชนในการสร้างอาชีพชุมชนการเชื่อมโยงการทำงานของทีมกลุ่มองค์กรเครือข่ายต่างๆ ถ่ายทอดเทคโนโลยี 2. เอกชน การถอดบทเรียนผลของความสำเร็จและความล้มเหลวจากการพัฒนาในชุมชนต่าง ๆ แลกเปลี่ยนความรู้ ปรับเปลี่ยนใช้ในชุมชนค้าขายกับเอกชนสร้าง พัฒนาการผลิตให้มีคุณภาพเพิ่มพูนทักษะ ส่งเสริมด้านการตลาด การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจให้ชุมชนเกิดความตระหนัก และนำการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาต่อยอดประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
ปัจจัยภายในในการสร้างทุนทางสังคมทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
<ol style="list-style-type: none"> 1. มนุษย์ ครอบครัวพอเพียง ครอบครัวเกษตรทฤษฎีใหม่ คณะกรรมการมีความเข้มแข็ง ผู้นำ ได้รับการยอมรับ ประชากรในชุมชนมีกระบวนการการเรียนรู้ มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนา วัฒนธรรม 2. การจัดการ กำหนดกติการะเบียบข้อบังคับ ด้วยการเห็นพ้องต้องกันของสมาชิกกลุ่มเกิดการยอมรับและร่วม ปฏิบัติตามข้อบังคับปกครองกันเองมีความยุติธรรม ชรรมาภิบาล

ตาราง 5.3 (ต่อ)

ปัจจัยภายในการสร้างทุนทางสังคมทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
3. การมีส่วนร่วม การระดมทุนของชุมชนใช้ผลผลิตภายใน รวมกลุ่ม สร้างอาชีพ สร้างงาน ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการประหยัดและออม เป็นการสร้างให้เกิดทุนในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการผลิต โรงเรียนภูมิปัญญาในการถ่ายทอดความรู้ ไปยังรุ่นต่อไป

จากการสร้างบทสรุปการวิจัยทำให้อธิบายปรากฏการณ์ได้ว่าชุมชนบ้านร่องกาศได้มีการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจนเกิดเป็นพลังขับเคลื่อนชุมชน (group empowerment) จากการนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (sufficiency economy) มาดำเนินกิจกรรมต่างๆ มีการจัดการภายในชุมชน (community management) สร้างทุนทางสังคมภายในครอบครัว ส่งต่อไปยังชุมชน การมีส่วนร่วม (participation) ในกิจกรรมต่างๆตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพึ่งตนเองจาก การพึ่งที่ จะมีคุณภาพชีวิตตามหลักปัจจัย 4 อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความมั่นคงในทรัพยากร เกิดการเปลี่ยนในชุมชน เป็นผลจากการพัฒนา ที่จะนำไปสู่ การมีชีวิตที่มีความสมดุล เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมมั่นคง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมต่างๆ ในอนาคต ได้อย่างยั่งยืน

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ชุมชนควรสร้างเสริม และคงไว้ซึ่งคุณภาพในการดำรงชีวิตภายใต้ศักยภาพของฐานทรัพยากรและวิถีวัฒนธรรมที่ดีงามในชุมชน มีการบริหารจัดการที่ดี มีความสามารถในการพึ่งตนเอง มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงในบริบทสังคมไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์
2. สร้างศรัทธาและความเชื่อถือ เป็นสิ่งที่ชุมชนต้องคำนึงเป็นอย่างมาก จากการศึกษาครั้งนี้ ชาวบ้านได้ให้บทเรียนว่า เหตุผลของการเข้ามามีส่วนร่วมครั้งแรกมาจากกระแสภายนอก ความเกรงใจที่มีต่อตัวผู้นำชุมชน แต่บางส่วนอาจเกิดความไม่มั่นใจ ที่ชุมชนมีต่อตัวโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากการนำหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติอาจเห็นผลผลิตช้า ในเชิงการเกษตร ความพอเพียงจะเห็นเป็นรูปธรรม เมื่อมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยเข้าไปให้ถึงวัตถุประสงค์หลัก คือ การดำเนินชีวิตตามศาสนา ทางสายกลาง รักษาวัฒนธรรมอันดีงาม นั้นจะนำไปสู่สังคมที่ยั่งยืน
3. ในการดำเนินงานจะต้องเป็นการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ต้องมีการติดตามผลการดำเนินงาน (follow up) อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อลดจุดอ่อนที่อาจเกิดขึ้น

ควรให้ชุมชน ผู้นำ ดำเนินการในขณะที่ชุมชนหรือชาวบ้าน มีความสนใจหรือเกิดการตื่นตัวในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

4. ควรดำเนินการตามเศรษฐกิจพอเพียงต่อยอดให้เกิดครอบครัวพอเพียงให้เพิ่มขึ้นเป็น 80% โดยการจัดหาบริการหรือจัดหาเครื่องมือต่างๆ ในอันที่จะสนับสนุนการพัฒนายกระดับความสามารถ และศักยภาพของครอบครัว อาทิ การสนองตอบความต้องการด้านโภชนาการที่เหมาะสม การป้องกันและกำจัดโรคภัยไข้เจ็บ การเพิ่มอายุขัยเฉลี่ยของประชาชน เป็นต้น แต่ไม่ได้หมายความว่า ความสำเร็จในการยกระดับความอยู่ดีมีสุขของประชาชน จะทำให้ประชาชนมีความสุขเพิ่มขึ้นไปด้วยเสมอไปโดยให้ยึดถือเสมอว่าเศรษฐกิจพอเพียง เป็นภารกิจที่ทำให้ครอบครัวมีความสุขดังเช่น ความอยู่ดีมีสุข คือ เครื่องชี้วัด ภารกิจของการพัฒนา

5. จากการวิจัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ (SWOT) ของชุมชนบ้านร่องกาศใต้ในการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ตามตาราง 5.4 ดังนี้

ตาราง 5.4 การวิเคราะห์ SWOT ของการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

Strength จุดแข็ง	ชุมชนมีทรัพยากรที่สมบูรณ์ คนมีคุณภาพ มีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา การผลิต ที่เหมาะสม
	ชุมชนสามารถตัดสินใจ ภายในเองได้ มีคณะกรรมการที่เข้มแข็ง
	วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตโดดเด่นซึ่งยังอนุรักษ์ไว้ สู่คนรุ่นต่อไป
	เป็นชุมชนรักการเรียนรู้ พร้อมรับกับสิ่งใหม่ ไม่ปิดกั้น
Weakness จุดอ่อน	เศรษฐกิจพอเพียง สังกัดเป็นรูปธรรมได้ยากไม่เด่นชัดในการ ให้ความสนใจผลทางปฏิบัติ
	เกษตรทฤษฎีใหม่ ยังคงต้องเป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่การเกษตร ผลผลิตที่ได้ยังมีปริมาณน้อย
	การประชาสัมพันธ์หมู่บ้านของคนในชุมชนยังไม่ดีพอ
	เยาวชนไปศึกษาต่างจังหวัด ไม่สามารถช่วยเหลือกิจกรรมในหมู่บ้านได้เต็มที่
	ในชุมชนยังยึดติดอยู่กับกลุ่มเดิม มีบทบาทเฉพาะในกลุ่มตน

ตาราง 5.4 (ต่อ)

Opportunity โอกาส	ชุมชนอยู่ในพื้นที่ไม่ไกลจังหวัดแพร่ สามารถ พัฒนาเป็น แหล่งท่องเที่ยวได้
	หน่วยงานราชการหลายหน่วยงานได้เข้ามาให้การส่งเสริมและ สนับสนุนงานด้านต่างๆ ของชุมชน
	ผู้นำชุมชนบ้านมีโอกาไปศึกษาดูงานอยู่เสมอ นำความรู้มาถ่ายทอด
	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง สามารถพัฒนาให้ชุมชนมี ต้นทุนที่ยั่งยืน
	สร้างรายได้เพิ่มจากการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่
Treat อุปสรรค	ขาดการติดตามประเมินผลของเศรษฐกิจพอเพียง
	มุ่งเน้นการสอนหลักพอเพียง การนำไปปฏิบัติจริงยังขาดตัวชี้วัดที่ดี
	การปฏิบัติตามหลักพอเพียง ต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง
	กระแสโลกาภิวัตน์ แฟชั่น บริโภคนิยม

5.4 การนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้าน ร่องกาสะใต้ ผลการวิจัยของชุมชนบ้านร่องกาสะใต้ สามารถนำไปเป็นแบบอย่าง ดำเนินต่อขอดการ วิจัยในด้านอื่น ๆ เช่นระเบียบวิธีการวิจัย การวิจัยทุนทางสังคมทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เชิงคุณภาพ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ สนับสนุนงานวิจัยอื่น ที่มี การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงวิชาการต่อไป การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกิดได้ หลายด้าน และหลายรูปแบบ ไม่มีสูตรสำเร็จ ผู้ที่ต้องการนำไปปฏิบัติแต่ละคนจะต้องพิจารณาตาม ความเหมาะสม ให้สอดคล้องกับเงื่อนไข และสถานะที่ตนเผชิญอยู่ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะ ช่วยให้นำไปสู่วิธีปฏิบัติ “นุกคิด” ว่ามีทางเลือกอีกทางหนึ่ง ในการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ สังคม เกิด ความ สมดุล มั่นคง และยั่งยืน จากการสำรวจความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง สวนคุณิตโพล (2547) ค้นพบว่า ประชาชนในประเทศไทยมีความเข้าใจหลัก ปรัชญาฯ มีอยู่ สองประเภท เช่น ประเภทที่หนึ่งมีความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่าง ชัดเจนและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ประเภทที่สองไม่เข้าใจปรัชญานี้อย่างลึกซึ้งเพราะไม่ได้รับ

ข้อมูลที่ถูกต้อง จึงควรส่งเสริมโดยการกระตุ้นให้ เกิดการสนใจ และลองนำไปปฏิบัติ วิธีการ
ประยุกต์ใช้ดังนี้

การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ ในการดำเนินชีวิต โดยเริ่มที่
ตนเอง และครอบครัว และเรียนรู้ สร้างความเข้าใจจากการปฏิบัติ โดยพื้นฐานก็คือ การพึ่งตนเอง
เป็นหลักการเคยดำเนินชีวิตอย่างไร ก็ดำเนินไปตามเดิมแต่ต้องมีการทำ อะไรบางอย่างที่เป็นขั้นเป็น
ตอน รอบคอบ ระมัดระวัง ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ที่อยู่ในหลักของ คุณธรรม

ใช้กับการบริหารและพัฒนาชุมชนของตน กิจกรรมของชุมชน ทั้งทางเศรษฐกิจและ
สังคม และขยายไปสู่ชุมชนสังคมอื่นเพื่อให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข ร่วมกันเริ่มที่ตนเองก่อน เศรษฐกิจ
พอเพียงจะเกิดขึ้นได้ง่าย ถ้าอยาก ได้ต้องลงมือทำพิจารณาถึงความพอดี พอเหมาะ พอควร ความ
สมดุลสมผล และการพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง

ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับหลักการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม จัดการตนเอง
ให้รู้จัก พอเพียง โดยไม่โลภ ประหยัด จัดการที่สิ่งแวดล้อม รู้จักใช้ทรัพยากรให้เหมาะสม เลือกใช้
อย่างรอบคอบ สร้างเสริมไว้ เพื่อมีความมั่นคงด้านอาหาร มีความสมดุลในการดำรงชีวิตภายใต้ ใช้
เหตุผลและภูมิปัญญาในการเลือกใช้ทรัพยากร นำวิถีชีวิตที่ดีงามในชุมชนเป็นการสร้างการมี
ส่วนร่วม ใช้ให้เป็นทุน ทั้งความดี จิตใจ สังคมเศรษฐกิจ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม